Aan alle raadsleden

E-mail gemeente@oss.nl
www.oss.nl

Postbus 5
5340 BA Oss

Wilt u bij uw reactie de

Datum	Ons kenmerk	Behandeld door	Aantal bijlagen
18 maart 2025		Iris de Kort	2

Onderwerp
Strategische heroriëntatie Gemeente Oss

Geachte raadsleden,

Welke vraag stellen we de raad?

1. Welke van onderstaande kaders zijn voor u essentieel en welke zijn voor u minder belangrijk?
2. Mist u een afwegingskader?
3. Uitgaande van deze kaders:
   a. Op welke onderwerpen mogen bezuinigingen doorgevoerd worden?
   b. Op welke onderwerpen mag nadrukkelijk niet bezuinigd worden?

Doel van deze opinienota is om een goede discussie te voeren in de gemeenteraad over de kaders en uitgangspunten voor het maken van een voorgenomen besluit over de ombuigingsvoorstellen.

Wat is de aanleiding?
In de notitie over de ambtelijke inventarisatie van mogelijke ombuigingsvoorstellen is toegelicht welk proces we hebben doorlopen, welke mogelijke ombuigingsvoorstellen er liggen en een analyse op hoofdlijnen. We hebben bij de uitwerking van de ombuigingsvoorstellen de input meegenomen die u heeft gegeven tijdens het rondje langs de fracties door de wethouder Financiën.
Wij vragen u om tijdens de opiniecommissie van 17 april a.s. input mee te geven voor het afwegingskader op basis waarvan het college een voorstel maakt welke ombuigingsvoorstellen doorgevoerd zouden worden en welke niet.
In deze opinienota schetsen we een aantal kaders die hiervoor zouden kunnen gelden. We vragen de gemeenteraad of deze kaders inderdaad leidend zouden zijn en welke aanvullingen of aanpassingen hierop nodig zijn, alsmede de noodzakelijk aanscherpingen die van toepassing zijn.
Een strategische heroriëntatie betekent een bezuinigingsoperatie waarbij we een financiële taakstelling moeten realiseren, maar dit is volgende vanuit de maatschappelijke effecten die we binnen onze gemeente willen realiseren. Én het betekent bezuinigen met visie. Daarbij horen vragen, zoals wat voor soort gemeente willen we zijn? Wat is de koers naar de toekomst? etc.
De volgende stap is dan ook om alle voorstellen te "wegen" op basis van een aantal uitgangspunten. Daarbij zijn er verschillende "inhoudelijk geladen brillen" mogelijk op basis waarvan de voorstellen gewogen worden. Gewogen in de zin van welke voorstellen gaan we wel uitvoeren en welke niet. Het is van belang om dit vanuit een integraal beeld te doen, zodat 'cherry picking' wordt voorkomen, alsmede dat er geen keuzes of 'verkeerde' keuzes worden gemaakt. Met dit laatste doelen we op keuzes die grote risico's hebben of tegenstrijdig met elkaar zijn.
Voordat we komen met een concreet voorstel willen we graag met u het gesprek voeren wat belangrijke wegingen zijn voor het beoordelen van alle voorstellen.
We beschrijven hierna de voorgestelde kaders. Het zijn bouwstenen die gebruikt kunnen worden voor het vormen van een kader. Deze zijn gebaseerd op bestaande visies of ontwikkelden perspectieven vanuit het traject 'strategische heroriëntatie'.

Voorstelde kaders voor strategische heroriëntatie

1. Algemeen ambities coalitieakkoord 'Samen duurzaam Vooruit'

We blijven vasthouden aan de ambities uit het coalitieakkoord 'Samen Duurzaam Vooruit'. Het gaat om de volgende hoofdlijnen:
- De verstedelijkingsopgave met woningbouw en mobiliteit.
- De klimaatopgave en energie transitie.
- Goede dienstverlening, transformatie en kostenbewustzijn van het sociaal domein.
- Stedelijke voorzieningen voor een aantrekkelijke stad.
- Duurzaam houdbare voorzieningen voor vitale dorpen.
- Een professionele organisatie.

Wat meer specifiek

2. Sociale visie

Meedoen mogelijk maken is onze missie in het Sociaal Domein. Al onze inwoners moeten de mogelijkheid hebben om mee te doen in onze samenleving. We werken aan drie grote bewegingen:

- Normaliseren: de beweging naar meer acceptatie van diversiteit, beperkingen en tegenslag;
- Voorkómen: de beweging om niet pas in actie komen als er een probleem is maar te kiezen voor gezond leven en samenleven;
- Substitutie: de beweging van individueel aanbod naar meer collectief aanbod, van professionele hulp naar onderlinge ondersteuning, van bijvoorbeeld zorg naar eerst wonen, werk, inkomen of leren, van grootschalig en residentieel naar kleinschalig en ambulant

Vanuit deze drie grote bewegingen werken we aan drie inhoudelijke speerpunten:

- Bestaanszekerheid herstellen
- Kansengelijkheid vergroten
- Gezond leven makkelijker maken

Systemen en organisaties moeten op een andere maat gaan dansen, ook wij. We zien drie overkoepelende organisatorische opgaven:

- Investeren in de 'beweging van de transformatie'. Dit betekent het versterken van de sociale basis, dus van onze ondersteuning van maatschappelijke zelforganisatie. We willen sterke verenigingen, scholen, levendige wijk- en dorpshuizen, nieuwe coöperaties, burenhulp, in gebouwen en in een omgeving die ondersteunend werken, en daar moeten we ons beleid en uitvoering op richten. Maar dit betekent ook normaliseren, voorkomen en substitutie en stimuleren van een beweging naar de eerstelijnsvoorzieningen.
- Versterken sociale teams en andere eerstelijnsvoorzieningen. We willen dat er ruimte en mandaat is om inwoners te informeren en te helpen, in of nabij hun huis en buurt, voorafgaand aan indiceren en verwijzen, als dat dan nog nodig is. We zetten ervaringskennis in. We ‘mengen’ betaalde en onbetaalde ondersteuning.
- Goede koppeling met flexibele achterliggende ketens en kokers. We willen gespecialiseerde ondersteuning in eerste lijn halen in plaats van onze inwoners doorverwijzen. We willen snel en eenvoudig multidisciplinair overleg als de situatie daar om vraagt. We willen makkelijker op- en afschalen in ondersteuningsprocessen

3. Omgevingsvisie

In onze omgevingsvisie staan vier ambities centraal. Zij vormen de stip op de horizon.

a) De gemeente Oss gaat voor een toekomstbestendige verstedelijking en vitale kernen:
   - We zetten in op de ontwikkeling van het stedelijk gebied. We maken een schaalsprong, bouwen aan de stad aan het spoor en zetten in op een combinatie van wonen en werken. Daarnaast zetten we ons in voor het behoud van vitale kernen.
   - Onze mobiliteitsopgave groeit mee met de stad. We ontwikkelen onze Spooragenda in afstemming met stedelijke ontwikkeling. We verminderen de barrièrewerking van het spoor. We zetten in op een modal shift van de auto naar fietsen en wandelen en creëren ruimte in onze stad voor bewegen en ontmoeten. Onze kernen blijven gedeeltelijk afhankelijk van individueel vervoer. Hier zetten we in op verduurzaming en openbaar vervoer.
   - We bouwen aan gemeenschappen (inclusief en divers) met de daarbij behorende voorzieningen in de binnenstad, de wijken en de kernen.
     De schaalsprong in verstedelijking versterkt het draagvlak van de stedelijke voorzieningen. Door daar ruimte aan te bieden creëren we een aantrekkelijk stadshart.

b) De gemeente Oss heeft een gezonde, veilige en groene leefomgeving
   - We werken aan robuuste ecosystemen, zowel in natuurgebieden en verbindingszones als groene structuren in de stad. Dat doen we zowel bij de bestaande stad als ook bij nieuwe ontwikkelingen. De kwaliteit van het groen in de directe omgeving is daarbij belangrijk, zowel ecologisch gezien als in de uitstraling.
   - We stimuleren gezondheid en faciliteren bewegen en ontmoeten in de (directe) omgeving. Dat betekent groen voor de deur en beweegmogelijkheden in de buurt
   - We streven naar een schone, veilige en gezonde leefomgeving met een waterkwaliteit, bodemkwaliteit en luchtkwaliteit die voldoet aan de normen.

c) De gemeente Oss is energieneutraal, circulair en klimaatbestendig in 2050
   - In 2050 zijn wij een klimaatneutrale gemeente door een reductie in ons energieverbruik samen met een uitbreiding van de opwek van duurzame energie.
   - In 2050 zijn wij een circulaire gemeente. We gebruiken meer herbruikbare materialen en reduceren onze afvalproductie.
   - We beperken de overlast door extremere weersomstandigheden ten gevolge van klimaatverandering. We richten ons hoofdzakelijk op de thema's wateroverlast, droogte en hitte. Het principe bodem en water sturend, is leidend bij ruimtelijke ontwikkelingen.

d) De gemeente Oss is ondernemend en uitnodigend
   - We verduurzamen onze bestaande werklocaties en faciliteren voldoende ruimte voor de behoefte van de toekomst. We gaan daarbij uit van het principe "juiste bedrijf op de juiste plek" en kijken bij (her)ontwikkeling naar slimmere intensievere benutting van de ruimte, dubbel ruimtegebruik en functiemenging.
   - We omarmen onze topsectoren pharma & lifescience, de maakindustrie en agrofood en zetten in op de campusontwikkeling van Pivot Park als toonaangevend onderdeel van de stad.
   - In Oss is en blijft ruimte voor de agrarische sector om te innoveren.
   - We benutten en versterken de aantrekkelijkheid van onze gemeente om te verblijven en recreëren waarbij iedere inwoner profiteert van het toerisme.

4. Organisatie & dienstverlening

Organisatie en dienstverlening
We willen samen duurzaam vooruit. Om dit te realiseren is een sterke organisatie nodig voor beleidsontwikkeling en –uitvoering. Oss groeit en de organisatie groeit mee. We willen dat onze bedrijfsvoering en dienstverlening een stevig fundament vormen, waarbij het meegroeien en inspelen op veranderende omstandigheden en nieuwe wetgeving als randvoorwaarde geldt. Verdergaande digitalisering, meer samenhang tussen de verschillende onderdelen en adequate stuurinformatie verstrekken, maken onderdeel uit van deze ontwikkeling. Ook het zijn van een aantrekkelijke werkgever, onze medewerkers faciliteren om te kunnen groeien en het creëren van voldoende kennis en kunde om de opgaven uit te kunnen voeren is daarbij randvoorwaardelijk. Vanuit dit perspectief zou een afwegingskader kunnen zijn om terughoudend te zijn met ombuigingen die:

- onze aantrekkelijkheid als werkgever nadrukkelijk aantasten;
- de ontwikkeling van onze medewerkers in kennis en kunde beperken;
- leiden tot een algemene taakstelling op de personele budgetten van de organisatie. Ombuigingen op personeel volgen besluiten op gebied van taken en projecten (‘Mens volgt Inhoud’). Wel kan ingezet worden op mogelijkheden om slimmer te werken via standaardisering, datagericht werken digitalisering en toepassing van AI.

Bestuur
De Gemeenteraad, het college B&W en de gemeentelijke organisatie werken samen aan een samenleving waarin we in verbinding zijn. In verbinding met onze inwoners, vrijwilligers, ondernemers en andere samenwerkingspartners. We doen dit voor de gehele Osse gemeente, ieder vanuit onze eigen rol. Belangrijke kernwaarden daarbij zijn: *zichtbaar, betrouwbaar en realistisch*.

Gemeente Oss is integer en transparant met respect voor elkaars functies en posities. Participatie en betrokkenheid bij de besluitvorming is belangrijk. Dit stimuleren we actief en heeft een plek in onze manier van werken. We willen dat inwoners betrokken zijn de gemeenschap en actief meedoen en initiatief nemen.

5. Financiële afwegingen

In de notitie ‘Ambtelijke inventarisatie – Mogelijke ombuigingsvoorstellen’ is meer duiding en uitleg gegeven ten aanzien van de techniek aangaande de totstandkoming en context van de ombuigingsvoorstellen. Onderstaande opsomming is beter te duiden, naar raadpleging van die notitie.

Naast inhoudelijke kaders kunnen onderstaande meer financiële kaders ook belangrijk zijn bij de afweging van mogelijke ombuigingsvoorstellen.

1. Het lijkt logisch om de discussie over de bezuinigingen te starten met alle groene voorstellen. Deze hebben een lage maatschappelijke / organisatorische impact en zijn eenvoudig door te voeren (lage en midden inspanning).
2. Er is meer nodig om te komen tot een besluit over de rode voorstellen. Deze hebben hoge maatschappelijke / organisatorische impact. Voor het doorvoeren van deze maatregelen is een verdere verdiepingsslag noodzakelijk.
3. De voorstellen in de oranje categorie vragen meer gesprek. Deze voorstellen hebben grotere maatschappelijke en/of organisatorische impact en vergen meer inspanning.

4. We hebben gekozen om te bezuinigen vanuit een inhoudelijke visie en om niet te kiezen voor een kaasschaaf. Natuurlijk is en blijft het een optie om te kiezen voor een kaasschaaf die dan mogelijk evenredig over programma's kan worden verdeeld.
5. We maken ons zorgen over stijgende zorgkosten, zowel binnen de WMO als Jeugdzorg. Ombuigingsvoorstellen op deze beleidsterreinen zorgen vooral voor beperking van stijgende meerkosten en zullen een beperkte bijdrage hebben bij het terugdringen van het huidige begrotingstekort. Dus voorstellen binnen deze beleidsterreinen zouden indien wenselijk wel doorgevoerd moeten worden, maar hebben geen bijdrage aan de huidige bezuinigingsopgave.
6. Voor een aantal onderdelen zijn er al taakstellingen opgenomen in de begroting. Dit geldt voor het beheerplan groen en de afdeling ruimtelijke ontwikkeling. Daarnaast zien we ambities op het gebied van parkeren, waardoor het parkeerbedrijf onder druk staat. Voor de ombuigingsvoorstellen binnen deze beleidsvelden stellen we ook voor om deze te bezien ter voorkoming van meerkosten. Deze voorstellen zullen echter geen bijdrage leveren aan de huidige bezuinigingsopgave, maar valt ten laste van de taakstellingen die al eerder opgenomen in de begroting.
7. Geen ombuigingsvoorstellen die netto niets opleveren. Dit kan bijvoorbeeld door dat een zogenaamd 'waterbed effect' optreedt. Dat wil zeggen dat de maatregel wel geld oplevert, maar onherroepelijk tot meerkosten leidt op een ander beleidsterrein, die de grootte van de bezuiniging overstijgt. Een ander voorbeeld is wanneer de maatregel een dusdanig investering of desinvestering vraagt, die de opbrengst van de bezuiniging overstijgt. In dit geval spreken we van kapitaalvernietiging.
8. Ombuigingsvoorstellen die de zakelijke houding van de gemeente versterken voeren we door. Dit betreft bijvoorbeeld het hanteren van zakelijke tarieven voor dienstverlening voor anderen, zoals andere gemeenten.
9. Kritische blik op kostendekkende tarieven voor de bestemmingsheffingen (rioolheffing en afvalstoffenheffing) en diverse leges. Uitgangspunt in principe volledige kosten doorbelasten en 100% kostendekkendheid en betekent het toepassen van het profijtbeginsel.
10. Geen taken zonder knaken. Op een aantal beleidsterreinen, zoals op het gebied van klimaat en energie, doen we het met de extra middelen die we vanuit het Rijk krijgen. Landelijke ombuigingen gaan we in principe niet compenseren met eigen gemeentelijke middelen. Denk daarbij ook aan de toekomstige ombuigingen op de SPUK- gelden.

Wat is het vervolg?

Op 17 april 2025 kan de gemeenteraad zich uitspreken over deze opinienota. Uw input nemen we mee bij het voorleggen van een keuze welke ombuigingsvoorstellen wel of niet door te voeren.

We stellen 2 documenten op:

- Strategische heroriëntatie → voorstel met welke bezuinigingen we door willen voeren → 21/22 mei gereed voor verzending naar raad
- Kadernota 2026-2029 → 13 juni gereed voor verzending naar raad

Beiden documenten worden tegelijkertijd besproken in de adviescommissies op 26 juni en de gemeenteraad op 3 juli.

We werken vervolgens deze stukken uit in de programmabegroting 2026-2029.

Communicatie
We presenteren de opinienota en de notitie ambtelijke ombuigingsvoorstellen strategische heroriëntatie. Deze zijn vanaf 19 maart 2025 openbaar.
In de week 21 presenteren we een voorstel voor welke ombuigingsvoorstellen door te voeren en welke niet. De volledige lijst met mogelijke ombuigingsvoorstellen wordt dan openbaar.

Samenvatting (korte inhoud)
We hebben een opinienota opgesteld om kaders en uitgangspunten op te halen voor het maken van keuzes welke ombuigingsvoorstellen door te voeren en welke niet. We vragen de gemeenteraad om te reflecteren op voorgestelde kaders.